

ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

PROBLEMS OF PSYCHOLOGY OF ACTIVITY IN SPECIAL CONDITIONS

2026

21-22 квітня/April

ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ З
МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ

ALL-UKRAINIAN SCIENTIFIC AND
PRACTICAL CONFERENCE WITH
INTERNATIONAL PARTICIPATION

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

STATE EMERGENCY SERVICE OF UKRAINE
NATIONAL UNIVERSITY OF CIVIL PROTECTION OF UKRAINE

ПРОБЛЕМИ
ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

PROBLEMS
OF PSYCHOLOGY OF ACTIVITY
IN SPECIAL CONDITIONS

Матеріали
IV Всеукраїнської науково-практичної
конференції з міжнародною участю

Materials
of the IV All-Ukrainian Scientific and Practical
Conference with International Participation

21-22 квітня 2026 року
21-22 April, 2026

Черкаси
Cherkasy

УДК 159.923
П 78

*Рекомендовано до друку вченою радою
навчально-наукового інституту оперативно-рятувальних сил
Національного університету цивільного захисту України
(протокол № 11 від 23 березня 2026 року)*

*Дозволяється публікація матеріалів збірника у відкритому
доступі комісією з питань роботи із службовою інформацією
у Національному університеті цивільного захисту України
(протокол № 3 від 18 березня 2026 року)*

П 78 **Проблеми** психології діяльності в особливих умовах : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, м. Черкаси, 21-22 квіт. 2026 р. Київ : ТОВ «7БЦ», 2026. 396 с.

ISBN 978-617-8794-93-4

Збірник містить матеріали, представлені учасниками IV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Проблеми психології діяльності в особливих умовах».

У публікаціях висвітлено широке коло проблем, пов'язаних з актуальними питаннями психологічного забезпечення службово-професійної діяльності підрозділів сил безпеки та оборони України; медико-психологічними основами збереження здоров'я й реабілітації учасників бойових дій та інших надзвичайних ситуацій; особливостями надання психологічної допомоги постраждалим внаслідок кризових травматичних подій.

Збірник адресований науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, спеціалістам у галузі психології, а також усім тим, хто цікавиться сучасними науковими дослідженнями психологічних проблем діяльності в особливих умовах.

УДК 159.923

ISBN 978-617-8794-93-4

© Авторські тексти, 2026
© НУЦЗ України, 2026

UDC 159.923
P 78

Recommended for publication by the Academic Council of the Educational and Scientific Institute of Operational and Rescue Forces of the National University of Civil Protection of Ukraine (Protocol № 11 of March 23, 2026)

Publication of the materials in this collection in open access is permitted by the Commission on Work with Official Information of the National University of Civil Protection of Ukraine (Protocol № 3 of March 18, 2026)

P 78 **Problems** of Psychology of Activity in Special Conditions: Materials of the IV All-Ukrainian Scientific and Practical Conference with International Participation, Cherkasy, April 21-22, 2026. Kyiv : LLC «7BC», 2026. 396 p.

ISBN 978-617-8794-93-4

The collection contains materials presented by the participants of the IV All-Ukrainian Scientific and Practical Conference with international participation «Problems of Psychology of Activity in Special Conditions».

The publications cover a wide range of issues related to current problems of psychological support of professional activity in the units of the security and defense sector of Ukraine; medical and psychological foundations of health preservation and rehabilitation of combatants and participants of other emergencies; as well as the peculiarities of providing psychological assistance to victims of crisis and traumatic events.

The collection is intended for researchers, lecturers, students, specialists in the field of psychology, and anyone interested in contemporary scientific research on psychological issues of activity in special conditions.

UDC 159.923

ISBN 978-617-8794-93-4

© Authors' theses, 2026

© National University of Civil Protection of Ukraine, 2026

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Ігор ТОЛОК – ректор Національного університету цивільного захисту України, кандидат педагогічних наук, доцент, лауреат Державної премії України в галузі освіти, Заслужений працівник освіти України;

Анастасія КУЧИНСЬКА – начальник управління психологічного забезпечення та соціального захисту Департаменту персоналу апарату ДСНС;

Тамара ЯЦЕНКО – професор кафедри психології діяльності в особливих умовах Національного університету цивільного захисту України, доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України;

Геннадій ГРИБЕНЮК – професор кафедри психології діяльності в особливих умовах Національного університету цивільного захисту України, доктор психологічних наук, професор;

Лариса ЗАГРАЙ – декан факультету психології Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, доктор психологічних наук, професор;

Наталя МІЛОРАДОВА – професор кафедри психології, соціології та педагогіки Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор психологічних наук, професор;

Наталя ОНЩЕНКО – професор кафедри загальної психології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, доктор психологічних наук, професор;

Юлія ЧИСТОВСЬКА – завідувач кафедри психології Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, доктор психологічних наук, професор;

Олег НАЗАРОВ – професор кафедри психології діяльності в особливих умовах Національного університету цивільного захисту України, кандидат психологічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України;

Станіслав ЛАРІОНОВ – професор кафедри психології та педагогіки Національної Академії Національної гвардії України, кандидат психологічних наук, доцент;

Микола ФОМИЧ – начальник кафедри психології діяльності в особливих умовах Національного університету цивільного захисту України, кандидат психологічних наук, доцент;

Alexander GERSHANOFF – Director of Educational Programs of Israel Trauma Coalition, International Trauma Expert, CBT Psychotherapist (Israel);

Nino OKRIBELASHVILI – Head of the Department of Psychiatry and Medical Psychology, Tbilisi State University, Doctor of Medical Sciences, Professor. President of the Georgian society of psychiatrists (Georgia);

Kateryna HANAMURA – Assistant Professor, Kansai University of Nursing and Health Sciences (Japan).

Отже, кардинальна зміна характеру бойових дій призвела до переосмислення військовослужбовцями оцінок власної ефективності, що вимагає удосконалення методів психологічної підтримки та відновлення віри особового складу у власну спроможність досягати поставлених цілей.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Bandura A. Self-efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change. *Psychological Review*. 1977. Vol. 84, № 2. P. 191–215.
2. Кокун О.М., Лозінська Н.С., Пішко І.О., Олійник В.О. *Діагностика психологічних змін у військовослужбовців в умовах війни* : метод. посіб. К. : ТОВ «ТБЦ», 2025. 162 с.
3. Креденцер О. Професійна самоефективність та її роль у забезпеченні психологічного здоров'я персоналу освітніх організацій в умовах війни та повоєнного відродження: теоретичний аналіз проблеми. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2023. № 2-3 (29). С. 52–64. DOI: <https://doi.org/10.31108/2.2023.2.29.5>

МОРАЛЬНА ВТОМА У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ ДСНС В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

*Аліна КОЛОМОЄЦЬ,
викладач кафедри психології діяльності в особливих умовах,
Національний університет цивільного захисту України*

Воєнний стан в Україні суттєво трансформував зміст і психологічну структуру професійної діяльності фахівців Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Сучасний рятувальник функціонує в умовах постійної загрози життю, високої невизначеності, часових обмежень, моральної відповідальності за наслідки рішень і тривалого контакту з людськими втратами та стражданнями. Таке поєднання чинників зумовлює формування складних психоемоційних станів, серед яких дедалі більшої уваги в наукових дослідженнях набуває феномен моральної втоми як специфічного виду професійного виснаження.

У сучасному науковому дискурсі моральна втома розглядається як інтегративний психологічний стан, що виникає внаслідок тривалого перебування в ситуаціях моральної напруги, необхідності ухвалення складних етичних рішень та переживання внутрішніх конфліктів між професійними обов'язками й особистісними цінностями [5]. На відміну від емоційного виснаження чи класичного професійного вигорання, моральна втома має більш глибокий характер і пов'язана насамперед із когнітивно-ціннісною сферою особистості.

Психологія діяльності в особливих умовах підкреслює, що професійна діяльність рятувальників характеризується високим рівнем ризику, динамічністю, дефіцитом часу та необхідністю швидкого прийняття рішень у ситуаціях невизначеності [1]. В умовах воєнного стану ці чинники доповнюються систематичним впливом травматичного контенту, багаторазовими виїздами на місця руйнувань, повторюваністю трагічних ситуацій та моральними дилемами щодо пріоритетності допомоги постраждалим. Унаслідок цього формується кумулятивний ефект психоемоційного напруження, що поступово трансформується у стан моральної втоми.

Особливістю моральної втоми є її латентність і поступовість розвитку. Вона формується як результат накопичення мікротравматичних переживань, тривалого морального напруження та повторюваного досвіду зіткнення з безсиллям у ситуаціях, де неможливо врятувати всіх постраждалих. Дослідники наголошують, що тривале перебування у стані воєнного стресу спричиняє зниження психологічної гнучкості,

звуження спектра емоційних реакцій, появу хронічної втоми та зменшення рівня професійної мотивації [2].

У професійній діяльності фахівців ДСНС моральна втома проявляється на кількох рівнях. На когнітивному рівні вона супроводжується зниженням концентрації уваги, уповільненням мисленневих процесів, труднощами у прийнятті рішень. На емоційному рівні спостерігається емоційне притуплення, зниження емпатії, формування психологічної дистанції від постраждалих. На поведінковому рівні можливими є зниження професійної активності, уникнення складних ситуацій або формалізація взаємодії з потерпілими. Подібні прояви становлять ризик не лише для психічного здоров'я рятувальників, а й для якості виконання службових завдань [3].

Важливо підкреслити, що моральна втома має тісний зв'язок із феноменами моральної травми, вторинної травматизації та втоми від співчуття. У сучасних умовах ці явища дедалі частіше розглядаються як взаємопов'язані складові єдиного спектра психоемоційних наслідків тривалого перебування у травматичному середовищі [4]. У цьому контексті моральна втома може виступати раннім індикатором глибших психологічних порушень, зокрема розвитку професійного вигорання або посттравматичних розладів.

Наукова новизна порушеної проблеми полягає у розгляді моральної втоми як окремого психологічного феномена в структурі професійної діяльності фахівців цивільного захисту, що потребує самостійного дослідження та специфічних підходів до профілактики. Практичне значення дослідження пов'язане з можливістю розроблення системних програм психологічної підтримки персоналу ДСНС, спрямованих на розвиток навичок саморегуляції, формування професійної рефлексії, зміцнення групової згуртованості та створення культури психологічної безпеки в підрозділах.

Отже, моральна втома є складним багатовимірним психологічним явищем, що формується в умовах тривалого морального напруження та має суттєвий вплив на професійну ефективність і психічне благополуччя фахівців ДСНС. Подальші дослідження мають бути спрямовані на емпіричне вивчення цього феномена, уточнення його діагностичних критеріїв і розроблення ефективних моделей психологічної профілактики в умовах воєнного стану.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Психологія діяльності в особливих умовах: навчальний посібник / С. І. Головченко, Г. С. Грибенюк, О. М. Дячкова та ін.; за заг. ред. М. А. Кришталя. Київ : НУЦЗУ, 2021. 320 с.
2. Боковець О. І. Психологічні особливості переживання синдрому втоми війни. *Психологічний журнал*. 2024. Т. 10 (2). С. 45–53.
3. Романовська Д. Д. Психологічна підтримка особистості в умовах війни. *Науковий вісник*. 2022. № 3. С. 112–118.
4. Шнит О. В. Взаємозв'язок моральної травми та втоми від співчуття в умовах війни. *Наукові записки УКУ*. 2025. № 1. С. 77–86.
5. Safronova M. Compassion fatigue and moral disengagement in conditions of social crisis. *Psychological Journal*. 2025. Vol. 11 (1). P. 54–63.

<i>Дмитро КОБИЛКА, Аліна КОЛОМОЄЦЬ</i>	
НАДІЙНІСТЬ РЯТУВАЛЬНИКІВ У ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ТА БЕЗПЕКИ	56
<i>Ірина КОЗУБЕНКО</i>	
ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРАВООХОРОНЦЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	57
<i>Олег КОКУН, Наталія ЛОЗІНСЬКА, Ірина ПІШКО</i>	
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ САМОЕФЕКТИВНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У КОНТЕКСТІ ДОСВІДУ ЛОКАЛЬНИХ ТА ШИРОКОМАСШТАБНИХ БОЙОВИХ ДІЙ.....	59
<i>Аліна КОЛОМОЄЦЬ</i>	
МОРАЛЬНА ВТОМА У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ ДСНС В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	61
<i>Олександра КОЛУМБЕТ, Ірина ПІНЧУК</i>	
ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ ЯК КОНСУЛЬТАНТІВ ЗА ПРИНЦИПОМ «РІВНИЙ-РІВНОМУ» В СИСТЕМУ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я В ГРОМАДАХ УКРАЇНИ	63
<i>Євгенія КОНДРАТЮК, Ольга ДЯЧКОВА</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ АКЦЕНТУАЦІЙ ХАРАКТЕРУ НА СТРЕСОСТІЙКІСТЬ РЯТУВАЛЬНИКІВ ДСНС В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	64
<i>Євгеній КРАВЧЕНКО, Микола ЗМАГА</i>	
ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РОЛЬОВОЇ ТАКТИЧНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ГРИ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ЗДОБУВАЧІВ.....	66
<i>Марія КРИВОРУЧКО, Марина МОМОТ</i>	
ВПЛИВ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН НА ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ.....	68
<i>Євгенія КУЗІЧКИНА, Марина МОМОТ</i>	
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ТАЙМ-СИНДРОМУ МЕНЕДЖЕРУ ТА ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ У КЕРІВНИКІВ АВАРІЙНО-РЯТУВАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ.....	70
<i>Валентина КУПЧИШИНА</i>	
РОЛЬ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ЗБЕРЕЖЕННІ БОСЗДАТНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ СИЛ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ	71
<i>Анастасія КУШНІР, Ірина ФІЛЬЧУК</i>	
ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ У РЯТУВАЛЬНИКІВ.....	73
<i>Ольга ЛАВРІНЕНКО, Тетяна ЧЕРЕДНИЧЕНКО</i>	
СИНДРОМ ВІЦІЛЛОГО У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ: ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА НАСЛІДКИ.....	74
<i>Олексій ЛАЗОРЕНКО, Євген МАКАРОВ</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ БАЗОВА ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВА ПІДГОТОВКА У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ	76
<i>Марія ЛИТВИНЕНКО, Тетяна ЧЕРЕДНИЧЕНКО</i>	
ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ЧИННИК ПРОФІЛАКТИКИ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ПОЖЕЖНИХ-РЯТУВАЛЬНИКІВ.....	77
<i>Анжеліка ЛУЩА, Яна АМУРОВА</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ГРУПОВОЇ ВЗАЄМОДІЇ ПОЖЕЖНИХ-РЯТУВАЛЬНИКІВ ДСНС В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	79

Наукове видання

**ПРОБЛЕМИ
ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ**

**PROBLEMS
OF PSYCHOLOGY OF ACTIVITY
IN SPECIAL CONDITIONS**

**МАТЕРІАЛИ
IV Всеукраїнської науково-практичної
конференції з міжнародною участю
21-22 квітня 2026 року**

**Materials
of the IV All-Ukrainian Scientific and Practical
Conference with International Participation
21-22 April, 2026**

*Редколегія може не поділяти поглядів авторів.
За зміст вміщених у збірнику матеріалів
персональну відповідальність несуть автори.*

Підписано до друку 11.03.2026. Формат 60×84 1/8,
Гарнітура Times New Roman.
Обл.-вид. арк. 46,03. Ум. друк. арк. 31,08.

Видавець ТОВ «7БЦ»
03067, м. Київ, вул. Олекси Тихого, 84
e-mail: 7bc@ukr.net. тел: (044) 592-00-80
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №5329 від 11.04.2017